

International JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 25.06.2023
Published /Yayınlanma 31.08.2023
Volume/Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(98), 1990-2001

10.5281/zenodo.8306889
Araştırma Makalesi
ISSN: 2459-1149

Doç. Dr. Meltem GÜZEL

<https://orcid.org/0000-0002-1805-0490>

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Teknik Bilimler MYO, Görsel, İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü, Radyo ve Televizyon Programcılığı, İstanbul / TÜRKİYE

X ve Y Kuşaklarının Çocukları: Z ve Alfa Kuşakları

Children of Generations X and Y: Generations Z and Alpha

ÖZET

Toplumlar sürekli olarak değişen dinamik yapılara sahiptir ve her kuşak, kendi özellikleri ve deneyimlerine göre şekillenmektedir. Ebeveynlerin tutumları, değerleri ve kendi yetiştirilme koşulları, çocuklarının kişilik gelişimi ve toplumsal davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Bu makalede Z ve Alfa kuşakları olarak adlandırılan iki nesil, ebeveynleri olan X ve Y kuşaklarının özellikleriyle bağlantılı olarak incelenmektedir.

Nitel bir araştırma tekniği olan derinlemesine görüşme tekniği ile elde edilen sonuçlar, betimleme yöntemi ile analiz edilerek sunulmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında, kuşaklar üzerinde dönemin toplumsal özellikleri kadar ebeveynlerinin kendi özelliklerinin de etkili olduğu görülmektedir. Bunun sonucu olarak Z Kuşağı, X Kuşağı'na benzer kişilik özelliklerine; Alfa Kuşağı da Y Kuşağı'na benzer kişilik özelliklerine sahip olmaktadır. X ve Y kuşaklarının ebeveynleri olan bebek patlaması kuşağı da aynı şekilde bu iki kuşağın kişilik özelliklerinin belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuşak kuramı, Y Kuşağı, X Kuşağı, Z Kuşağı, Alfa Kuşağı, aile ilişkileri.

ABSTRACT

Societies have dynamic structures that are constantly changing, and each generation is shaped according to its own characteristics and experiences. Parents' attitudes, values and their own upbringing have an impact on their children's personality development and social behavior. In this article, two generations called Z and Alpha generations are examined in relation to the characteristics of their parents, X and Y generations.

The results obtained by the in-depth interview technique, which is a qualitative research technique, are presented by analyzing with the descriptive method.

When we look at the findings obtained from the research, it is seen that the characteristics of the parents are as effective as the social characteristics of the period of generations. As a result, the Z generation has similar personality traits to the X generation; Generation Alpha also has similar personality traits to Generation Y. The baby boom generation, which is the parents of the X and Y generations, also plays an active role in determining the personality traits of these two generations.

Keywords: Generation theory, Generation Y, Generation X, Generation Z, Generation Alpha, family relations.

1. GİRİŞ

Kuşak kuramı ilk kez Alman Sosyolog Karl Mannheim tarafından 1928 yılında yazılan bir kitapta ileri sürülmekle beraber günümüz kuşaklarını içine alan sınıflandırma ilk defa Inglehart tarafından daha sonraları da Strauss ve Howe tarafından yayımlanan kitapla popülerlik kazanmaktadır (Arslan ve Staub:2015; Strauss ve Howe, 1991).

Kuşak kavramı; doğum yılları itibariyle benzer politik ve sosyal olayları yaşayan, birbirine benzer kişilik özellikleri gösteren bireylerden oluşan bir topluluğu ifade etmek için kullanılmaktadır (Ünal, 2017:9; Strauss ve Howe, 1991). Literatür tarandığında, genel geçer gören kuram sınıflandırmasının Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması, X, Y, Z Kuşakları şeklinde sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu sınıflandırmaya son olarak 2010 yılı ve sonrası doğanları ifade etmek için "Alpha (Alfa)" kuşağı eklenmektedir (Suderman, 2016; McCrindle, 2016).

Kuşakların belirlenmesinde teknolojinin bu kadar hızlı gelişmediği dönemlerde tarihsel olaylar etkili olmaktadır. Teknolojide yaşanan gelişmelerle birlikte kuşakların yaşanan bu teknolojilere, özellikle de iletişim teknolojisindeki gelişmelere göre şekillendiği görülmektedir. Bunun yanında kendilerini yetiştiren ebeveynlerinin hangi kuşaktan olduğu ve bu kuşağın hangi özelliklere sahip olduğu da etkili olmaktadır.

Bu çalışma son iki kuşak olarak kabul edilen Alfa ve Z kuşaklarının kişilik özelliklerinin belirlenmesinde ebeveynleri olan X ve Z kuşaklarının ne kadar etkili olduğunu ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu

amaçla nitel araştırma yöntemi içinde yer alan derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak Z kuşağı çocuğu olan X kuşağı ebeveynler ile Alfa kuşağı çocukları olan Y kuşağı ebeveynleri ile görüşülmüştür.

Araştırmada bu iki kuşağın seçilme nedeni, doğum olarak birbirine yakın tarih aralıklarına sahip olmalarına rağmen kişilik olarak birbirinden çok farklı özellik sergilemeleridir. Bu farklılık üzerinde dönemlerine hakim iletişim teknolojileri kadar farklı kuşaklarda yer alan ebeveynlerinin de etkisi bulunmaktadır.

Çalışmanın önemi, her iki kuşak üzerine sınırlı da olsa yapılan çalışmalar bulunmakla birlikte, bu iki kuşağın şekillenmesinde ebeveynlerinin etkisinin incelendiği çalışmaya ulaşılamaması ve kuşaklara bu açıdan yaklaşacak çalışmalara ışık tutacak olmasıdır.

2. KUŞAK KURAMI ve KUŞAKLAR

“Generation”, “Cohort”, “Age Group” kelimelerinin karşılığı olarak kullanılan kuşak kavramı, belli bir dönemde büyüyüp, birbirine yakın yaş aralıklarına sahip kişilerin birbirine benzer davranış özelliklerine sahip olacağı ve her yeni kuşakla beraber bu davranış kalıplarının değişme eğilimine sahip olduğu görüşüne dayanmaktadır (Strauss ve Howe, 1991).

Türk Dil Kurumu, kuşak kavramını “Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderi paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu” şeklinde tanımlamaktadır (sozluk.gov.tr).

İngilizcedeki “Cohort” kelimesinden “kohort” şeklinde Türkçeye geçen kuşak kavramı, ortak özelliklere sahip bireyleri ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Aynı kohort, kuşak ya da nesil içinde yer alan insanları diğerlerinden ayıran şey ortak yaşamışlıklarıdır. Bundan dolayı kuşak teorisyenleri, kuşakların, belli başlı ortak bir takım özelliklere sahip oldukları varsayımını kabul etmektedir (Çetin ve Karalar, 2016: 159).

Mannheim, bir neslin, yakın tarih aralığında doğan kişiler olma özelliği yanında daha önemlisi olarak bir kuşağı dönemin yaşanan sosyal değişimleriyle ilişkilendirmektedir. Herhangi bir toplumsal değişim sürecini birlikte deneyimleyen kişilerin davranış ve tutumları diğerlerinden ayrılmakta ve bu kişiler arasında kolektif bir kimlik ile ortak bir tarihsel bilinç oluşmaktadır (Mannheim, 1970: 278-292). Kuşak teorisyenlerinin öncüleri arasında yer alan Strauss ve Howe da Mannheim gibi bu kavramı kronolojiden ziyade ortak yaşanan tarihsel süreçlere dayandırmaktadır (Strauss ve Howe, 2010).

Kuşak kuramları, farklı dönem ve zamanlarda dünyaya gelen, büyüyen ve o dönemin sosyal, ekonomik, kültürel, teknolojik, siyasal olaylarından etkilenen kişilerin, diğerlerine kıyasla daha farklı duygu ve düşünceler taşıyacağı görüşüne dayanmaktadır (Inglehart, 1997; Glass, 2007).

Kuşaklar, birinci ve ikinci dünya savaşları ve öncesi dönemlerde yaşanan tarihsel olaylara dayanırken, iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmelerle birlikte yaşanan bu çağda artık kuşakların teknolojiyi kullanımlarına göre oluşmaktadır (Kuyucu, 2017: 846).

Kuşak kavramına ve kuşak sınıflandırmalarına farklı yaklaşan araştırmacılar yer almakla birlikte literatür tarandığında William Strauss ve Neil Howe’ın 1991 yılında yayınladıkları kitaplarında yer alan tanım ve sınıflandırmanın genel kabul gördüğü ortaya çıkmaktadır (Strauss ve Howe, 1991). İki tarihçi, bu kuşakları Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması, X, Y, Z kuşakları şeklinde sınıflandırmaktadır. Bazı araştırmacılar sessiz kuşağı farklı adlandırmakla birlikte genel olarak bakıldığında Strauss ve Howe’un kuşak sınıflandırmaları kabul görmektedir (Suderman, 2016; Swaidan, 2012). Bu sınıflandırmaya daha sonra son dönem kuramcılar tarafından 2010 yılı ve sonrası doğanları ifade etmek için Alfa Kuşağı eklenmektedir (Suderman, 2016; McCrindle, 2016).

Strauss ve Howe’ın kuşak sınıflandırmasını esas alan araştırmacıların kuşak sınıflandırmasında esas aldıkları dönüm noktalarına bakıldığında, Sessiz Kuşak ya da kimi kaynaklarda Geleneksel Kuşak olarak adlandırılan kuşağı, 1925-45 arası doğumları kapsamakta ve II. Dünya Savaşı’yla büyük ekonomik krizin yaşandığı dönemi içerdiği görülmektedir. Baby Boomers Kuşağı, II. Dünya Savaşı’nın bitip savaşta yer alan erkeklerin evlerine döndüğü ve doğumların arttığı yılları kapsamaktadır. 1961-81 yılları arasında doğan nesli X Kuşağı olarak adlandırmaktadırlar ve bu nesli duyarlı bir nesil olarak tanımlamaktadırlar. 1982-94 yılları arasında doğup “şehirli” olarak adlandırdıkları nesle Y Kuşağı ismini vermektedirler. 1995-2010 yılları arasında doğan nesli ise Z Kuşağı şeklinde adlandırmaktadırlar. Strauss ve Howe’ın kuşak sınıflandırması Z Kuşağı ile sona ermektedir (Strauss ve Howe, 1991). Z Kuşağı’ndan sonraki nesil ise farklı araştırmacılar tarafından farklı isimlerle adlandırılmakla birlikte literatür tarandığında genel kabul

gören adlandırmanın “Alfa Kuşağı” olduğu görülmektedir (Marketing Türkiye, 2016; Dünya, 2015; McCrindle, 2016; Güzel, 2021).

İki dünya savaşı arasında doğan ve ekonomik bunalıma denk gelen sessiz kuşak, zor dönemlerde yaşadıklarından çocukluklarını yaşama fırsatı bulamamış sürekli çalışmak zorunda kalmıştır. Kendilerine bu nedenle “sessiz” denilmektedir (Kuran, 2018: 41). Diğer kuşaklara oranla sayıları az olan bu neslin üyeleri, yaşanan bu çağın anneannelerini, babaannelerini ve dedelerini içermektedir. Türkiye’de Cumhuriyet’in ilk yılları gören bu kuşağın genel karakteristik özellikleri, çalışkan ve uyumlu olmalarıyla güven duygusuna önem vermeleridir (Adıgüzel, Batur ve Ekşili, 2014: 171). Bu kuşağın büyük bir kısmı çocuklu ailelerde yetiştiğinden onlar için aile önemli bir kavramdır. Bu nesilde genellikle erkek çalışmakta ve kadın ev hanımlığı yapmaktadır (Alwin, 2002).

Bayb Boomers Kuşağı’ndan ilk kez 1970’te Washington Post Gazetesi’nde yayımlanan bir makalede bahsedilmektedir. 1945-60 yılları arasında dünyaya gelen kişileri kapsayan bu kuşak, iki büyük savaşın ardından, savaşın izlerini silebilmek için uygulanan refah politikalarına denk gelmektedir. Bu politikalarından dolayı “altın çağ” olarak da adlandırılan bir dönemde refah politikalarına paralel olarak doğum oranlarında da artış yaşanmaktadır. Bu nedenle “patlama kuşağı” olarak adlandırılmaktadır (Güzel, 2019: 242).

Sessiz Kuşak’ın çocukları olan nesil, savaş sonrasına denk geldiklerinden istedikleri pek çok şeyi yapma şansına sahip olmuş ve kendilerinden önceki kuşaklara kıyasla eğitim, sosyal ve ekonomik açılarından daha iyi durumdadırlar. Gençlik dönemlerinde çalışma hayatına ailelerinden daha fazla zaman ayırdıklarından çocuklarıyla geçirdikleri zaman daha sınırlı olmaktadır (Özel, 2017: 5-6). Aile ilişkileri açısından bakıldığında bu kuşağın üyeleri anne baba ve çocuk arasındaki iletişimin ikinci planda yer aldığı otoriter ve geleneksel bir aile yapısında büyümektedirler (Duygulu, 2018: 638).

1960-80 yılları arasında dünyaya gelenleri kapsayan X Kuşağı, savaşların bitimiyle beraber oluşan rahat bir döneme denk gelmiş gibi görünseler de Soğuk Savaş ve siyasi çalkantıların olduğu bir zamanda yaşamak durumunda kalmıştır. Türkiye’de ülke nüfusunun yaklaşık yüzde 20’sini oluşturan bu kuşak üyelerinin çocukluk ve gençlik dönemleri karmaşanın hakim olduğu sıkıntılı bir sürece denk gelmektedir.

Y Kuşağı, kaynaklarda farklılık göstermekle birlikte genel olarak bakıldığında, 1980-1999 yılları arasında doğanlardan oluşmaktadır. Dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 31’ini, Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 32’sini oluşturan kuşağın doğduğu ve büyüdüğü yıllara bakıldığında, dünyada Irak Savaşı, Körfez Savaşı, Çernobil Kazası, 11 Eylül Saldırıları gibi problemler, Türkiye’de ise ekonomik anlamda inişli çıkışlı bir dönem yaşanmaktadır. Teknolojik gelişmelerin hız kazandığı bu dönemde internet, İpod, Playstation gibi eğlenceler insanların yaşamında önemli bir yere sahiptir (Kuran, 2018: 97).

1996-2010 yılları arasında dünyaya gelen Z Kuşağı internetin icadına şahit olmuş Y Kuşağı’nın aksine dijital bir dünyanın içine doğup, içinde yetişen ilk kuşaktır (Digitalage Sosyal Medya Eki, 2018: 43). Dünya geneline bakıldığında Z Kuşağı’nın nüfusu 2.5 milyar kişinin üzerindedir (www.wearesocial.com, 2019).

Alfa Kuşağı, üzerinde son dönemlerde yeni yeni konuşulmaya başlanan bir kuşaktır. Demografi Uzmanı Mark McCrindle, Z ve Alfa kuşaklarını yeni gelişen kuşaklar olarak ifade etmektedir. Alfa Kuşağı kavramından bahsederek, literatüre son giren kuşağın ilk sinyallerini veren McCrindle, 1995-2009 yılları arasında dünyaya gelenleri Z Kuşağı, 2010 yılı ve sonrası dünyaya gelenleri ise Alfa Kuşağı olarak adlandırmaktadır. Alfa Kuşağı’nın başlatılmasında 2010 yılının seçilme nedeni, dijital çağa hakim olan pek çok icadın benzer tarihlerde gerçekleşmiş olmasıdır.

X, Y, Z ve Alfa kuşakları araştırma kapsamı içinde yer alan kuşaklar olduğundan ayrı başlık altında detaylı olarak ele alınmaktadır.

3. Z ve ALFA KUŞAKLARININ EBEVEYNLERİ

X Kuşağı’nın ebeveynleri olan Bebek Patlaması Kuşağı’na aile ilişkileri açısından bakıldığında bu kuşağın üyeleri anne baba ve çocuk arasındaki iletişimin ikinci planda yer aldığı otoriter ve geleneksel bir aile yapısında büyümektedirler (Duygulu, 2018: 638). Aile içinde anne ve babanın her ikisinin birden çalışmaya başlaması, çalışmayı seven bir kuşak olan Bebek Patlaması Kuşağı üyelerinin çocuklarıyla daha az zaman geçirmelerine neden olmaktadır.

Bebek Patlaması Kuşağı’nın çocuklarından oluşan X Kuşağı, göreceli olarak savaşların bitimiyle beraber ortaya çıkan rahat bir dönemde doğsa da soğuk savaşların ve kutuplaşmaların sürdüğü, siyasal çalkantıların

olduğu bir dönemde yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Ebeveynlerinin döneminde oluşturulan refah ortamı, 1970'lerde özellikle de petrol kriziyle beraber yerini liberal politikalara bırakmaktadır. Bu noktadan bakıldığında, X Kuşağı ebeveynleri olan Bebek Patlaması Kuşağı'nın yaşadığı refah ortamının faturasını ödemek durumunda kalmaktadır. Bu nedenlerden dolayı X Kuşağı kimi kaynaklarda "Kayıp Kuşak" olarak da adlandırılmaktadır. Çalkantıların hakim olduğu bir dünyada yaşanan belirsizliklerle boğuşmak zorunda kaldıklarından rekabetçi olarak kabul edilmektedirler (Güzel, 2021).

X Kuşağı'nın yaşamlarını sürdürdükleri yıllara bakıldığında Türkiye'de ve dünyada siyasal çatışmaların yaşandığı görülmektedir. Modern dönemden post-modernizme geçiş olarak kabul edilen bu dönemde, 1979 ile 1983 arasında dünya genelinde on beş askeri darbe yaşanmıştır. Bu dönemde Türkiye'de de 1980 öncesi siyasal çalkantılar ve 12 Eylül Darbesi yaşanmış ve darbeye beraber insanları siyasetten uzaklaştırmak amaçlanmıştır. Bu amaçla insanların birlik olmasını engellemek, onları siyasetten uzaklaştırmak için bireysellik ön plana çıkarılarak insanların kendi benliklerine yönelmeleri amaçlanmıştır. Bütün bu uğraşlar sonucu daha bireyci, kendisiyle ve kendi problemleriyle ilgilenen bir kuşak yaratılmaya çalışılmıştır. Bu açıdan bakıldığında bireyciliğin yükselişi X Kuşağı'yla birlikte kendisini daha net göstermektedir.

"Ara Kuşak" ve yukarıda bahsedildiği gibi "Kayıp kuşak" gibi isimlerle de adlandırılmasının nedeni yaşadıkları dönemin Türkiye'de ve dünyada önemli değişim, dönüşüm ve çalkantıların yaşandığı bir dönem olmasıdır. Bu nedenle bu neslin üyeleri kanaatkar, sadık, toplumsal problemleri önemseyen bir kuşak olmaktadır.

X neslinin gençlik yıllarında, üniversite sayısı 9'dan 53'e; mezun sayısı da 3 binden 33 bine çıkmaktadır. Kapitalizmin yükselişte olduğu bu dönemde iş kolları artmakta, teknolojiye yaşanan gelişmelerle beraber daha nitelikli çalışanlara gereksinim duyulmakta tüm bu gelişmeler eğitim sürelerini ve çalışılan iş saatlerini uzatmaktadır. Daha fazla çalışmak durumunda kalan bu kuşak daha geç evlenmekte, daha az sayıda çocuk yapmaktadır. Bununla beraber çalışan ebeveynlerin çocukları olan X Kuşağı, kendi başlarına hareket etmeyi bilmekte, özgüvene sahip, bağımsız bireyler olmaktadır (Peltomaki, 2015: 28). Ancak kendi ebeveynleri çok çalıştığı için yalnız kalan X Kuşağı aynı durumu çocuklarına yaşatmamak için aile ilişkilerine önem vermekte, çocuklarına daha fazla zaman ayırmaktadır (Li, Li, Hudson ve Robert, 2013), 2013: 161; Güzel, 2021).

Kendilerinden önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında onlar kadar iş kolik olmadan aile, arkadaşlık ve iş ilişkilerini bir arada, dengeli bozmadan yürütebilmeye gayret göstermektedirler. Genel olarak bakıldığında Sessiz Kuşak'ın çocukları olan X Kuşağı, çalışkan, gerçekçi olmanın yanında, yaşadıkları dünyanın güvenilir bir yer olmadığını iyice gözlemlediklerinden dünyaya ve pek çok şeye karşı şüpheli yaklaşmaktadırlar (Çetin ve Karalar, 2016: 160).

Yaşadıkları güvensiz ortam nedeniyle daha içe kapanık, daha bireyci, bireysel çalışmayı tercih eden, zor güvenen bireylerden oluşan X Kuşağı tüm bunlara karşın yalnız büyüdüklerinden tüm bunlarla tek başlarına mücadele etmekte ve problemlerini pratik şekilde çözmeye becerisine sahip olmaktadır (Smola ve Sutton, 2002: 365). Bütün bunlar sonucu genel karakteristik özelliklerine bakıldığında yüksek oranda üniversite mezunu olan bu kuşak, kariyer gelişmelerine önem vermekte, bireysel düşünebilmekte, şüpheli olmanın yanında güven duygusuna önem vermekte, kendisine ve yeteneklerine güvenmektedir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi X Kuşağı, çalışan anne babaların çocukları olarak, okuldan eve geldiklerinde kapıyı kendi anahtarlarıyla açan, karınlarını kendileri doyurup, ödevlerini kendileri yapan, sokaklarda özgür oynayan ve onları eve çağıran ebeveynleri olmayan bireylerdir. Tüm bunları kendi çocuklarına yaşatmamak adına çocuk sahibi olduklarında ailelerine zaman ayırmaya özen göstermektedirler. Bu amaçla çocuklarının üstlerine titremekte, kendilerinin sahip olduğu özgür ortamı kendi çocuklarına sağlamayarak daha korumacı bir yapıya bürünmektedirler (Güzel, 2021).

Çoğunluğu X Kuşağı'nın çocuklarından oluşan Z Kuşağı, her ne kadar teknolojik açıdan gelişmiş bir döneme denk gelseler de ekonomik yönden bakıldığında kendilerinden önceki kuşaklara kıyasla daha kötü koşullarda yaşamaktadırlar. Kötü ekonomik koşullar nedeniyle kendi ailelerinden daha düşük yaşam standardına sahip olma tehlikesinin farkında olduklarından kimi açılardan daha gerçekçi yetişmiş ve yetiştirilmiş bir nesildir (Sarıoğlu ve Özgen, 2018: 1069). Onlar için bugünün ekonomik şartlarında bir eve sahip olmak ya da ayrı bir eve çıkmak evin masraflarını karşılamak zor olacağından neredeyse imkansızdır. Bu nedenle ayrı eve çıkma noktasında acele etmemekte, onlara konforlarını sağlayacak aileleriyle, güven verici bir ortamda konforlarından vazgeçmeden yaşamayı tercih etmektedirler. Yine bu dönemin mevcut ekonomik problemleri onların kendilerinden önceki Y Kuşağı gibi geleceğe iyimser bakmalarını

engellemekte ve kendi ebeveynleri gibi geleceğe endişeli gözlerle bakmaktadırlar (Sarioğlu ve Özgen, 2017: 249).

Yaşadıkları dönemde sokaklar güvenli olmadığından kendi ebeveynleri gibi zamanlarını sokaklarda oynayarak değil evlerinde geçirmek durumundadırlar. Bu nedenle de evlerinde teknolojik cihazlarıyla zaman geçirmekte, yüz yüze değil de çevrim içi olarak iletişim kurmaktadırlar (Güzel, 2019: 243-245). Bireyciliğin daha belirgin bir biçimde ortaya çıktığı bu nesil, gündelik yaşamlarındaki pek çok şeyin de kendilerine özel olmasını, sahip oldukları şeylerin sadece kendilerinde olmasını ve tek olmasını istemektedirler.

Z kuşağı'nın ebeveynleri olan X Kuşağı, kendilerinin sahip olamadığı evi çocukları için kurmaya, ellerinden geldiğince boşanmamaya bu nedenle de doğru karar verebilmek için geç evlenmeye başlamaktadır. Evlerinde kendi yaşadıkları yalnızlığı çocukları yaşamasın diye mümkün olduğunca onların yanında olmaya, evde yalnız bırakmamaya özen göstermektedirler. Teknolojide meydana gelen gelişmelerle birlikte çocukları üzerindeki denetimi artıran X Kuşağı ebeveynleri, kendi yaşadıkları özgür ortamı, etrafın güvensiz olduğu gerekçesiyle, onlara sunmamaktadır. X Kuşağı, diğer hiçbir kuşakta rastlanmadığı kadar çocukları konusunda korumacı davranmaktadır. İnternet kullanma konusunda becerikli olan X Kuşağı, internet sayesinde yeni bilgilere ulaşmakta, burada diğer anne babalarla fikir alışverişinde bulunarak daha önce akla bile gelmeyecek tehlikeleri gündemlerine getirerek Z Kuşağı çocukları üzerindeki denetimlerini daha da artırmaktadırlar. Teknolojik cihazları kullanma konusunda önceki kuşaklara oranla daha yatkın olan X Kuşağıyla çocukları arasında bu açıdan kuşak çatışması bulunmamaktadır. Gerçekçi bir yapıya sahip olan X Kuşağı, çocuklarını da aynı gerçekçilikle büyütme ve gerçek bir dünyaya hazırlanmaktadır. Y Kuşağı'nın büyüdüğü refah ortamı artık bulunmadığından, orta sınıf giderek eridiğinden Z Kuşağı'nın bir işe sahip olma, kendisini geçindirecek kadar para kazanma kaygısı onlarda küçük yaşlardan itibaren oluşmaktadır (Stillman ve Stillman, 2018: 26-31). X Kuşağı ebeveynlerinin yetiştirme tarzlarından dolayı Z Kuşağı'nın genç üyeleri dahi birer yetişkin gibi düşünmektedirler.

X Kuşağı'nın özelliklerinden olan kuşkuculuk, kötümserlik, onların çocuklarına aşırı ilgi göstermelerine ve baskıcı olmasa dahi kontrolcü bir tavırla yaşamlarına müdahale etmeleri, onların yaşamlarını garanti altına almaya çalışmalarına neden olmaktadır. Çocuklarının güvenliğine fazla önem vermeleri, Z Kuşağı ailelerinin ilgi odağı haline getirmektedir (Capital, 2019:2). X Kuşağı aileleri, çocukları kendi çektikleri sıkıntıları çekmesin diye gayret gösterdiklerinden onlara her konuda rehberlik etmekte, hata yapmalarını engellemek istemekte, tüm bunları da onlarla arkadaş gibi her konuda konuşarak gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Bu nedenlerden dolayı da Z Kuşağı için ailelerinin önerileri önemlidir ve onlara bağlıdırlar.

Yapılan çalışmalar göstermektedir ki yine X Kuşağı ebeveynleri tarafından yetiştirilmiş olmalarının etkisiyle, bir önceki kuşakla kıyaslandığında daha tutucu bir nesildir. 13 bin lise öğrencisi ile yapılan anket sonuçlarına bakıldığında sigara, alkol ve uyuşturucu kullanım oranlarının daha düşük olduğu gözlenmektedir (Kingston, 2014). BBC'nin 16-22 yaş arası bireylerle gerçekleştirdiği anket sonuçları, onların en fazla "sosyal medya takıntılı ve tembel" olarak adlandırılmalarından şikayet ettiklerini ortaya koymaktadır (Rotherham, 2017).

21. yüzyılın gençlerinden oluşan Y Kuşağı, kendilerini "akıllı, komik, enerjik, yaratıcı, eğlenceli" olarak adlandırmaktadır. Temel özellikleri arasında her şeyi sorgulamak olan bu Kuşağın adı da bu nedenden dolayı İngilizcedeki "Why" kelimesinden gelmektedir. Hiçbir şeye kolayca inanmayan, her şeyi sorgulayan, gerekçe gösterilmeden kendilerinden bir şeyler yapmaları istendiğinde reddeden nesil, her ne kadar apolitik olarak adlandırılırsa da araştıran ve okuyan bir nesildir (Ünal, 2017: 12-13).

Teknolojik gelişmelerin yoğunluk kazandığı ve kapitalizmin hakim olduğu bir dönemde gençliklerini yaşayan Y Kuşağı interneti yoğun olarak kullanmakta ve burada daha çok tüketici kimlikleriyle ön plana çıkmaktadır (Dhevabanchachai ve Muangasame, 2013). Kapitalist dönemde ve ekonomik büyümeden kaynaklı bolluk içinde yaşayan bu nesil ailelerinin üzerine titrediği, onlar tarafından sürekli desteklenen bir nesildir. Ailelerinin kendilerinden desteklerini esirgemediği Y Kuşağı, kendileri de ailelerine önem vermekte, onlarla birlikte yaşayıp birlikte zaman geçirmekten hoşlanmaktadır. Onlar için aileleri kadar arkadaş çevreleri de oldukça önemlidir. Arkadaşları ve arkadaş gruplarında yer almayı önemstediklerinden, onlara kendilerini kabul ettirebilmek için sosyal gruplar içinde yer alıp onlarla birlikte hareket etmektedirler (Kotler ve Keller, 2012: 219; Ünal, 2017: 14).

Önceki kuşaklarda ön plana çıkan başarı, en iyi olma, çok çalışma, performans gibi kavramların aksine Y Kuşağında aile, sağlık, adalet gibi kavramlar ve değerler önceliklidir. X Kuşağına hakim olan “önce başarı sonra mutluluk” yaşam felsefesi, Y Kuşağında yerini “önce mutluluk sonra başarı”ya bırakmaktadır (Kuran, 2018: 97-99). Eğitimlerine önem veren ve daha uzun süreler eğitim alan nesil, okul bittikten sonra iyi koşullarda ve iyi işlerde çalışmak istemektedir. Bu nedenle de birbirleriyle, daha iyi okullara gidebilmek ve daha iyi not alabilmek için yarış halindedirler (Broadbridge, Maxwell ve Ogden, 2007).

Y Kuşağı üyelerinin aileleri ve ailelerinin destekleri her zaman yanlarında olduklarından işsiz kalma endişeleri kendilerinden önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında daha düşüktür. Ailelerinin desteğini çoğu zaman alan bu kuşak, kendileri aile kurma, evlenme ve çocuk yapma konusunda aileleri kadar istekli değildirler. Aile üyelerinin yoğun ilgisi ve desteği neticesinde beklentilerini yüksek tutmaya alışkın Y Kuşağı, ilgi odağı olmaya alışık bir biçimde büyümektedir. Ailesine, arkadaşlarına, eğlenceye, bilgiye daha pek çok şeye günün her anı rahatlıkla ulaşabilen Y Kuşağı, bu açıdan isteklerine ulaşma konusunda kendilerinden önceki kuşaklardan daha sabırsızlardır. Diğer nesillerle karşılaştırıldıklarında ebeveyn olarak en yaşlı anne ve babaya sahip olan bu nesil üyeleri genel olarak çekirdek aile içerisinde yaşamaktadır. Ebeveynlerinin dörtte biri üniversite mezunu olan Y Kuşağı’nın ebeveynlerinin üçte biri boşanmışlardır ve bu nedenle tek ebeveynli ailelerde büyümektedirler. Yetiştikleri aile ortamına bakıldığında anne ve babanın her ikisinin de çalıştığı, aile içinde eşit söz sahibi oldukları, ev ve iş yeri ayrımının giderek bulanıklaşmaya başladığı, çalışmanın önemli olduğu bir ortamdır. Her zaman her tür konuda ailelerinden destek alabilen Y Kuşağı aileye önem vermekte, aile içinde demokratik bir ortam istemekte, aksi durumda haklarını savunmak için onlarla mücadeleye girişebilmektedir (Tükel, 2018: 35-37).

Kendilerini olduğundan farklı gösterme gereksinimi duymayan Y Kuşağı, pek çok ortamda oldukları gibi, içten ve açık sözlü davranmaktadırlar (Özgen ve Sarioğlu, 2017: 81).

Tulgan ve Martin (2001), çalışmalarında Y Kuşağı’nın olumlu temel özelliklerini, tarihte yer alan en eğitilmiş, hoşgörüsü en yüksek, gönüllülük konusunda en girişimci, güven, haysiyet ve mutlu son kuşak olarak sıralamaktadırlar.

Y Kuşağı’nın öne çıkan özellikleri arasında, yardımsever olmaları, bireysel kimliklerine önem vermeleri, çok yönlü düşünebilmeleri, işbirlikçi olmaları, aktif bir hayal gücüne sahip olmaları yer almaktadır. Bunlar yanında Y Kuşağı ayrıca, sosyal, konuşkan, özgün, yaratıcı, rekabetçi, yeteneklerine güvenen, özgürlüğüne düşkün, iletişimi kuvvetli ve ailesine önem veren bir kuşaktır (Türk, 2017:28).

Y Kuşağı’nın ebeveynleri onların üzerine titreyen ailelerden oluşmaktadır. Bu nedenle okul dönemlerinden itibaren pek çok aktiviteye yönlendirilmektedir ve bu şekilde büyüdükleri için yaşamlarında iş dışında da pek çok etkinliğe katılmak istemektedir. Çalışmayı sevmelerine karşın, sosyal yaşamlarını da önemsediklerinden iş saatlerinin bu aktiviteleri engellemeyecek şekilde düzenlenmesini istemektedir. Y Kuşağı önceki nesle kıyasla daha fazla olanağa sahiptir ve bu nedenle ilgi alanları fazladır. Bu ilgi alanları hobi olmanın ötesine geçerek ikinci kariyer seviyesine ulaşmaktadır (Özgen ve Sarioğlu, 2017: 82-83).

Ailelerince devamlı desteklenen, yöreklendirilen nesil bu nedenle yüksek özgüvene sahiptir ve toplum içinde kabul görme beklentileri yüksek değildir. Bebek patlaması Kuşağı’nın genellikle küçük çocukları olan Y Kuşağı aileleri bazı kaynaklarda bu özelliklerinden dolayı “curling mum”, “helicopter parants”, “soccer mom” benzeri isimlerle adlandırılmaktadır (Glass, 2007; Lyons ve Kuron, 2014; Lamm ve Meeks, 2011; Twenge ve Campbell, 2008).

Aileleri tarafından “ben bulamadım çocuğum bulsun, ben çektim çocuğum çekmesin, çocuğum mahrum kalmamasın” denilerek “el bebek, gül bebek” büyütülen Y Kuşağı, tüm istekleri yerine getirilen bir kuşaktır.

Psikolog Acar Baltas, 1980-99 yılları arasında dünyaya gelen ve Y Kuşağı olarak adlandırılan kişilerin kendilerine güvenleri tam ve kararlı kişilerden oluştuğunu çünkü anne ve babalarının kendi yaşamlarını devamlı onlara göre ayarladıklarını söylemektedir (Türk, 2017: 19)

Psikoloji Profesörü Jean M. Twenge, bugün 35 yaş altı olan gençleri “Ben Nesli” olarak adlandırmaktadır. Bebek Patlaması Kuşağı’ndan sonraki nesillerde daha belirgin olan bireyselleşme, sonraki kuşaklarda daha da artmaktadır. Bireyselleşmenin bu kadar artmasında bebekliklerinden itibaren gerek okul gerekse ebeveynleri ve televizyon, okul müsamereleri ve sinemalarda onlara hep özel olduklarının aşılması yatmaktadır. “Ben Nesli” olarak adlandırılan Y Kuşağı’nın bencil olarak görülmesini reddeden Twenge, onların başkalarına yardım etmekten hoşlandıklarını, bencil denilmesinin nedeninin hayallerinin peşinden koşarak toplumsal beklentilerin arkasına sığınmamalarından kaynaklandığını söylemektedir.

Y Kuşağı'nın nasıl ebeveyn olduklarını anlamak için yine onların ebeveynleri olan Bebek Patlaması Kuşağı'na bakmak gerekmektedir. Bebek Patlaması Kuşağı çocuklarını rekabetçi bir ortamda büyütme ve onlara özgüven aşılamaktadır. Çocuklarını diğerlerinden farklı ve eşsiz gören Y Kuşağı çocuklarına kendi ebeveynlerinde gördükleri gibi hoşgörülü ve demokratik bir biçimde yaklaşmakta ve bunu bir adım öteye götürerek aile içindeki herkesin söz hakkının olduğu aile içi demokrasiler oluşturmaktadır. Y Kuşağı sosyal medya gibi ortamlarda diğer ebeveynlerle bir araya gelerek birbirlerine tavsiyeler vermektedir. Mükemmeliyetçiliklerini bu platformlara da taşımakta ve sosyal medyadan mutlu, mükemmel birer aile olduklarını gösteren içerikler oluşturmaktadırlar. Bu mükemmeliyetçiliği yakalayabilmek amacıyla ebeveynlerden biri çalışmamayı tercih ederek tüm zamanını çocuklarına ayırmaktadır (Stillman ve Stillman, 2018: 35-36). Her iki ebeveynin de çalıştığı durumda Alfa Kuşağı'na Bebek Patlaması Kuşağı olan büyükanne ve dedeler bakmaktadır.

Günümüzde Y Kuşağı çok çalıştığından, Alfa Kuşağı çocuklarının bakıcılığını Bebek Patlaması Kuşağı büyükanne ve büyükbabalar yapmaktadır (McCrinkle, 2016). Bu nedenle Alfaların kişilik özelliklerinin oluşmasında Y Kuşağı kadar Bebek Patlaması Kuşağı da etkili olmaktadır. Bu üç kuşak incelendiğinde benzer kişilik özelliklerine sahip oldukları görülmektedir.

Çoğunluğu Y Kuşağı'nın çocuklarından meydana gelen ve evin en küçük üyeleri olan Alfa Kuşağı, tamamen teknolojinin içine doğmakta, ortalama iki yaşından itibaren tabletleri ve bilgisayar destekli cihazları kullanmaya başlamaktadır (Oblinger, 2003). Ebeveynleri önceki kuşaklara kıyasla yaşça daha büyük, sosyo-ekonomik açıdan daha zengin, sosyal çevreleri kültürel açıdan daha çeşitli, aile üye sayısı daha küçük olan ebeveynlerdir. Kariyer gelişimlerine önem veren, sık seyahat eden, meddi açıdan kendilerini donanımlı hale getirmiş, teknolojik cihazları etkin bir biçimde kullanabilen Alfa Kuşağı'nın Y Kuşağı ebeveynleri bu açıdan çocuklarına daha fazla bilgiye ve teknolojiye erişim imkanı sunmaktadır (McCrinkle, 2016).

Çocukluk dönemlerine bakılarak Alfa Kuşağı'nın şüana kadarki en resmi eğitilmiş, gelişimi teknolojik gelişmeler tarafından en çok sağlanan, şimdiye kadarki dünyanın en zengin Kuşağı olma potansiyeline sahip bir kuşak olacağı söylenebilmektedir (Williams, 2015).

4. AMAÇ ve YÖNTEM

Bu çalışma, Z ve Alfa kuşaklarının ebeveynleri olan X ve Y kuşaklarının özelliklerini ne kadar taşıdığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Benzer dönemlerde doğan insanların birbirine benzer kişilik özelliği gösteren bireylerden oluşacağı görüşünü benimseyen kuşak teorileri ile Z ve Alfa kuşaklarının temel özelliklerinin oluşmasında ebeveynlerinin etkili olduğu varsayımına dayanan bu çalışmada "Kuşakların belirlenmesinde ebeveynlerin nasıl bir etkisi vardır?", "Z Kuşağı'nın özellikleri, ebeveynleri olan X Kuşağı'nı ne kadar yansıtmaktadır?", "Alfa Kuşağı'nın özellikleri ebeveynleri olan Y Kuşağı'nı ne kadar yansıtmaktadır?" soruları cevaplandırılmaya çalışılmaktadır.

Konuyla ilgili literatür tarandığında yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmaması, direkt Z ve Alfa kuşaklarını bu bağlamda içeren konuların azlığı, çalışmanın yapılmasına temel oluşturmaktadır.

Bu araştırma, insanların yaşam biçimlerini, hikayelerini, davranış biçimlerini, örgütsel yapılarını ve toplumsal değişimleri anlamaya yönelik bir yöntem olan nitel araştırma yöntemi temel alınarak yapılmaktadır (Strauss ve Corbin, 1990: 63). Nitel araştırmada sayısal verilerden öte bireysel farklılıkları ortaya koyabilmek önemli olduğundan kullandığı teknikler nicel araştırmalardan farklılık göstermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 46).

Araştırma deseni olarak nitel araştırma modelinin içinde yer alan durum çalışması deseni kullanılan bu araştırmada teknik olarak derinlemesine görüşme yapılmaktadır. Çoğunlukla açık uçlu soruların yöneltilerek daha detaylı cevapların alınmasının amaçlandığı derinlemesine görüşme, özellikle sosyal bilimlerde sıklıkla başvurulan bir tekniktir (Kahn, 1983:5). Bu teknikte, görüşmeciler kendilerini birinci elden ifade şansını bulmakta ve aynı biçimde araştırmacı da görüşme yapılan kişileri birinci elden çözümlene imkanı sahip olarak, içinde buldukları özel durumlara ait duygu ve düşünceleri derinlemesine anlama şansını yakalamaktadırlar (McCracken, 1988: 9).

Z ve Alfa Kuşağı çocuklara sahip X ve Y Kuşağı ebeveynlerden oluşan ailelerle gerçekleştirilen bu görüşmeler, daha önceden belirlenmiş bir dizi soru ve yanıtı içeren yapılandırılmış görüşmelerdir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlar betimleme yöntemi kullanılarak değerlendirilmektedir.

Çalışmanın evrenini Z Kuşağı çocuğa sahip X Kuşağı ebeveynleri ile Alfa Kuşağı çocuğa sahip Y Kuşağı ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılacağı için örnekleme yöntemi olarak “Kartopu/Zincir Örnekleme” seçilmektedir. Bu örnekleme yöntemi temel alınarak seçilen ailelerde aranan temel özellik, X Kuşağı ebeveynlerin Z Kuşağı, Y Kuşağı ebeveynlerin Alfa Kuşağı çocuklara sahip olmalarıdır. Araştırma bu özelliği taşıyan 6 aile ile toplam 12 kişi ile görüşülerek gerçekleştirilmektedir. Bulgular bölümünde anlaşılabilirliği kolaylaştırmak için görüşme yapılan kişilerin adlarının yanında bazı kodlamalar yer almaktadır. Bu kodlamalardan ilki A1-A6 şeklindedir ve hangi aile olduğunu anlatmaktadır (1. Aile, 2. Aile vb). Bu ailelerden ilk 3’ü X Kuşağı ailelerini, A4, A5, A6 olanlar da Y Kuşağı ailelerini temsil etmektedir. Ardından gelen sayı yaş bilgilerini, bu bilginin yanındaki kısım da mesleklerini ifade etmektedir.

5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırma kapsamında toplam 6 aile, 12 ebeveyn ile görüşülmüştür. Bu ailelerden 3’ü Z Kuşağı çocuğa sahip X Kuşağı anne ve babalardan; diğer 3’ü de Alfa Kuşağı çocuğa sahip Y Kuşağı anne ve babalardan oluşmaktadır. X Kuşağına mensup ailelerden 2’sinin ikizler çocuğu birinin ise tek çocuğu bulunmaktadır. Kendileriyle görüşülen Y Kuşağı ailelerin ise üçünün de birer çocukları bulunmaktadır. Her iki Kuşağın da evlenme yaşlarına bakıldığında ortalama 32-38 aralığında olduğu görülmektedir.

Görüşme yapılan ebeveynlerden ilk olarak kendi anne babalarıyla olan aile içi ilişkileriyle şuan ki aile içi ilişkilerini karşılaştırmaları istenmiştir. Soruya verilen yanıtlara bakıldığında genel olarak X Kuşağı ebeveynlerin kendi anne babalarıyla olan ilişkilerinden memnun olmadığı, kendileriyle yeterince ilgilenilmediği sonucuna varılmaktadır. Bu durumdan kısmen şikayetçi olan anne babalar, bu durumun onları kendilerine yeterli birer birey haline getirdiğini savunmaktadırlar. Y Kuşağı ebeveynleri ise kendi aileleriyle olan ilişkilerinden genel olarak memnun olduklarını ve çocuklarını yetiştirirken de bunu örnek almaya çalıştıklarını ifade etmektedirler.

Bu soruya X Kuşağı ebeveynlerin verdikleri bazı cevaplar şu şekildedir:

Özge (A1, 50, Akademisyen): “Bizim zamanımızla kıyaslayamayız. Ben ailenin en büyük çocuğuydum, üç kardeşiz. Evde sürekli bir sorumluluğum olduğu için çocukluğumu hiç yaşamadım desem yeridir. Hep sorumluluklarımı yerine getirdim. Aile paylaşımı ya da oyun oynamak gibi bir şey bilmiyorum ben. Kırsal bir bölgede büyüdüm. Annem babamla akşama kadar bahçede çalışırdı. Ben de okuldan gelince evdeki işlerle ve kardeşlerimle ilgilenirdim. Anne baba işten yorgun gelirdi. Evin çok fazla iş yükü var o iş yüküne destek oluyorsun yani çocukluk yaşamak denmiyor buna. Bence. O eksikliği kendi çocuklarımla kapatmak istedim. Çalışmama rağmen mümkün olduğunca onların yanında olmaya özen gösterdim. Evet, çok yoğun çalıştığım dönemler oluyor ama bunun telafisini yapmaya çalıştım hep”

Kamil (A2, 50, memur): “Bizimkiyle karşılaştırmamız imkânsız. Ben köyde büyümüş bir çocuğum biz saldım çayıra Mevla’ın kayıra usulü büyüdük bizde hiç öyle annem, iş yaptırılacaksa çağırırdı onun dışında biz oyunlar kurardık her türlü şeyi yapardık. Birlikte aile hep beraber zamanımız yoktu. Anne baba çalışıyordu hayvanlarla uğraşırlardı tarla işleri olurdu zaten köy yerinde güneş batınca yemek yenmiş oluyordu uyunurdu saat 7-8 olunca sabah saat 5-6 da kalkılırdı o nedenle akşam oturması diye bir şey olmazdı. Şimdiyle karşılaştırdınca aslında pek farklı yok. Şimdi biz de eve gittiğimizde yorgun argın oluyoruz. Yemek telaşı şu bu derken çocuklarla yine o kadar pek bir iletişim kuramıyorsun açıkçası ilk çocukta biraz daha dikkat etmemişiz. Eve geç saatte gelince iletişim kuramıyorsun çocukla o nedenle çok fazla bir şeyim olmadı. Ama küçükte artık dikkat ediyorum, evde onunla beraber olmaya, oyun oynamaya özen gösteriyorum. Ama ilk çocukta yoğun çalışıyordum, şimdiki kadar da bilinçli değildik.”

Aynı soruya Y Kuşağı ebeveynlerin verdikleri bazı cevaplar şu şekildedir:

Deniz (A5, 37, Yazılımcı). “Biz üç kardeştik. Annem babam çalışıyordu ancak bizimle de ilgileniyorlardı. Eve geldiğimizde onlar da eve gelmiş oluyordu. Okulum tam gündü. Ama bizi sık sık gezmeye götürürlerdi. Aslına bakılırsa biz daha avantajlıydık. Çünkü Yaren şuan tek çocuk. Tüm gün evde yalnız. Biz kardeşlerimizle beraber oynardık. Sıkılmazdık. Sokaklarda da oynardık. Şimdiki sokakta oynaması mümkün değil. Ama kızımın eşim de ben de ilgileniyoruz.... Yeteneklerini geliştirmesi için imkan tanıyoruz. Onun iyi bir geleceği olması, yeteneklerini keşfetmesi, başarılı olması bizim önceliğimiz.”

Devrim (A6, 33, Akademisyen). “Annem babam çalışırdı ama bizimle ilgilenilmedi diyemem. Akşamları birlikte vakit geçirirdik. Ama yoğunduk. Okul, dersane zaten bunlardan fazla bir zaman kalmıyordu. Ama hafta sonarlı bizi alıp gezmeye götürürlerdi. Akrabalara ev oturmalarına giderdik, kuzenler bir araya gelirdik. Şuan son dönemde ev oturması diye bir şey kalmadı. Herkes yoğun. Herkesin çocuğunun şu sınavı bu sınavı var. O nedenle bireysel olarak ilgileniyoruz.... Yaşlılarından çok bizimle zaman geçiriyor ama yaşlılarıyla da kaynaşması için gitar kursuna gidiyor, yüzmeye gidiyor. Annesi okuldaki diğer annelerle ve çocuklarla bir araya geliyor zaman buldukça...”

Görüşme yapılan ailelere çocuklarının ve kendilerinin kişilik özellikleri karşılaştırıldığında nasıl benzerlikler ya da farklılıklar olduğu sorulduğunda, iki çocuklu aileler genel olarak ilk çocuklarının kendilerine daha çok benzediğini ifade etmektedir. Y Kuşağı ebeveynleri ise çocukları henüz küçük olmasına rağmen onlar da kendilerine benzer kişilik özelliklerine sahip olduğunu dile getirmektedir. Ancak kişilik özelliklerini anlatırken günlük yaşam pratiklerine de değinen aileler, özellikle de teknolojik cihazların etkisiyle ve sokakların artık oynamaya müsait olmaması nedeniyle daha yalnız çocuklar olduklarını vurgulamaktadırlar. Bu soruya cevap verirken çocuklarının hayata bakış açıları ve geleceğe yönelik planları sorularını da cevaplamaktadırlar.

Ayşe (A2, 48, Hemşire): “Şöyle bir baktığımda büyük kızımın bana daha çok benzediğini görüyorum. Uçarı kaçarı bir yanının olmasının dışında sorumluluklarının bilincinde bir çocuk. Ama genel olarak hep bir kaygı hakim. Sınavı kazanamazsam ne olacak, kazansam bile bir sürü işsiz içinde ben nasıl iş bulacağım gibi geleceğe yönelik hep bir umutsuz.”

Aykut (A3, 47, mühendis): “Biz birçok olumsuzluğa rağmen bence daha mutlu çocuklardık. Şimdikilere bakıyorum. Bize kıyasla imkanları geniş ama memnuniyetsizler, mutsuzlar. Bir gün önce mutlu olduğu şey bakıyorsunuz ertesi gün artık onu mutlu etmiyor. Dersleri yoğun şu dönem. Onunda etkisi var ama genel olarak böyle. Elinde telefonu odasında... Onu da anlıyoruz aslında. Gezmek istiyor, arkadaşlarıyla zaman geçirmek istiyor ama korkuyoruz. Sokaklar güvensiz. Zamanlarını evde geçirince de teknolojik cihazlara sığınıyorlar.”

Özge (A1, 50, akademisyen): “Geleceğe yönelik kaygılı, nasıl olmasın ki. Biz yalnız çocuklardık ama mutluyduk. Evet ailelerimizle belki yeterince zaman geçiremedik ama sokaklarda arkadaşlarımızla oynardık, okula kendimiz gelip giderdik. Şimdi onların böyle bir dünyası yok. Çoğunlukla evden okula okuldan eve. Evde de telefonda başını kaldırmıyorlar. Geleceğe yönelik hayalleri var ama ekonomik koşullardan, dünyada meydana gelen olaylardan etkileniyorlar. Hayallerinden çok ne iş yapsam para kazanırım diye geleceği konusunda endişeli.”

Aykut (A3, 47, Mühendis): “Tüm isteklerini yerine getirmeye çalışıyoruz ama yine de çok mutlu değil. Karamsar bir çocuk. Bakınca bizden çok imkanları var ama aslında kötü bir döneme denk geldiler. Pandemi, ekonomik kriz, başka sorunlar, savaşlar derken etkileniyorlar hepimiz gibi. Bu da onları özellikle de geleceğe karşı güvensiz, karamsar hale getiriyor.”

Buket (A4, 35, Bankacı). “Girişken bir çocuk. Teknolojik cihazları kullanmayı seviyor. İnsanlarla ilişkileri kuvvetli. İletişim kurmayı seviyor. Uzay mühendisi olmak istiyor. Bazen de bilgisayar mühendisi olacağım diyor babasının etkisiyle.”

Burçak (A6, 33, Akademisyen). “Henüz 3 yaşında ama neşeli bir çocuk. Biraz yalnız. Çevremizde yaşıtı yok ancak büyüklerle de iletişimi kuvvetli. Aslında büyüklerle daha kuvvetli. Yaşlılarından çok kendisinden büyük kişilerle oyun oynamaktan daha çok zevk alıyor. İstekleri hemen olsun istiyor. Olduğu zaman sorun yok ama o istekler gecikince tahammül edemiyor.”

Katılımcı ailelere çocuklarının bir gününü özetlemeleri istendiğinde verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Özge (A1, 50, Akademisyen): “Akşama kadar okuldalar. Akşam geldiklerinde, onlar da biz de geç geliyoruz, yemekti, ödevlerdi derken zaten yatma vakti geliyor. Bazen hafta sonları büyük olan arkadaşlarıyla buluşuyor. Ancak sokaklar güvensiz endişeleniyoruz. Dolayısıyla evde bilgisayar başında geçirdikleri vakit ne yazık ki bizim için, içimiz rahat olduğu için daha tercih edilir bir durum oluyor.”

Derya (A3, 45, Muhasebeci): “Zamanı ne yazık ki evde geçiyor. Arkadaş ilişkileri kuvvetli. Onlarla görüşmek istiyor ancak dışarı çıktıklarında endişeleniyoruz. Onun için bir yerlere gidip gelecekleri zaman hala biz bırakıp biz alıyoruz. Evde bilgisayar, telefon başında arkadaşlarıyla zaman

geçiriyor. İyi bir şey değil belki ama en azından evin içinde güvende diyerek çok üstüne gitmiyoruz.”

Deniz (A5, 37, yazılımcı): *“Şöyle bir baktığımda günü aslında çok yoğun geçiyor. Birinci sınıfa gidiyor. Okuldan bazı günler servisle geliyor bazı günler ben alıyorum. Aldığım günler kursunun olduğu günler. İletişimi kuvvetli olsun diye drama kursuna götürüyorum. Piyano kursu var. Donanımlı olmasını istiyoruz. Yoruluyoruz ama en iyisi olması için çabalıyoruz.”*

Mustafa (A4, 38, bilgi işlem): *“Eşimle günleri bölüştük. Haftanın iki günü ben ilgileniyorum üç günü eşim. Okul çıkışı kursları var. Onlara götürüyoruz. Annesi arkadaşlarının anneleriyle bir araya geliyor. Çocuklar sosyalleşsin diye bir yerlere gidiyorlar. Tabi bunları işten arta kalan zamanlarda yapabiliyoruz. Çok yoğunsak anneanne ve dede devreye giriyor. Okul tatil olduğunda zamanını onlarla birlikte geçiriyor.”*

X Kuşağı ailelerle yapılan görüşme sonuçlarına bakıldığında literatürde de üzerinde durulduğu gibi korumacı ebeveynler olarak gözlenmektedir. Çocuklarının sokakta oynamalarına, “sokaklar güvenli değil” gerekçesiyle sıcak bakmayan aileler, onların evde telefon, tablet ya da bilgisayarlarıyla vakit geçirmelerine göz yummaktadır.

Y Kuşağı aileleri ise kendi ebeveynlerinin kendilerine yaptığı gibi çocuklarının üzerine titremekte, onları daha iyi yetiştirmek adına çeşitli kurslara, etkinliklere götürmektedirler. Ebeveynleri tarafından rekabetçi ve yarışçı bir ortamda büyütülen Y Kuşağı, aynı şeyi kendi çocuklarına yapmaktadır.

6. SONUÇ

Bu araştırmada, Z ve Alfa kuşaklarının, ebeveynleri olan X ve Y kuşaklarının özelliklerini ne kadar taşıdığı ortaya konulmaktadır.

Bu amaçla “Kuşakların belirlenmesinde ebeveynlerin nasıl bir etkisi vardır?”, “Z Kuşağı’nın özellikleri, ebeveynleri olan X Kuşağı’nı ne kadar yansıtmaktadır?”, “Alfa Kuşağı’nın özellikleri ebeveynleri olan Y Kuşağı’nı ne kadar yansıtmaktadır?” soruları cevaplandırılmaya çalışılmaktadır.

Nitel bir araştırma tekniği olan derinlemesine görüşme ile belirlenen ailelere önceden hazırlanan yapılandırılmış sorular yöneltilerek, araştırmanın temel sorularına cevap aranmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında, her Kuşağın kişilik özelliklerinin belirlenmesinde dönemin toplumsal ve ekonomik olayları kadar onları yetiştiren ebeveynlerin de etkili olduğu görülmektedir.

X Kuşağı, çalışan anne ve babaların çocukları olarak, kendi başlarına büyüyen, okuldan eve geldiklerinde kapıyı kendi anahtarlarıyla açıp yemeklerini kendileri hazırlayan çocuklardır. Sokakta oynadıklarında kendilerine “geç oldu eve gel” diyen anne ve babaları genellikle bulunmadığından, problemlerini kendileri çözmeye, kendi kararlarını kendileri alma noktasında gelişmiş becerilere sahiptirler. Yaşadıkları dönemin olumsuzlukları karşısında karamsar, şüpheli kişilik özellikleri bulunan X Kuşağı’nın çocuklarının da benzer özelliklere sahip olduğu görülmektedir.

Görüşme sonuçlarına bakıldığında, kendileri özgür olan X Kuşağı’nın aynı özgürlük ortamını çocuklarına sağlamadıkları ortaya çıkmaktadır. Kendi anne ve babalarından göremedikleri ilgiyi, aile sevgisinin eksikliğini onlara yaşatmamak adına bazen aşırıya kaçan bir ilgiyle Z Kuşağı’nı yetiştirmektedirler. Z Kuşağı’na bakıldığında, onlar da denk geldikleri dönemin olumsuzlukları karşısında gelecekte endişelenen bireyler olarak yetişmektedir. X Kuşağı temel özelliği olan gerçekçiliği kendi çocuklarına da aşılamakta, onları dönemlerinin sorunları karşısında farkında ve olaylara gerçekçi bir biçimde yaklaşan bireyler olarak büyütülmektedir.

Bebek Patlaması Kuşağı’nın küçük çocukları olan Y Kuşağı, literatür bölümünde de bahsedildiği gibi ailelerinin üstlerine titredikleri, istedikleri her şeyi yapmaya çalıştıkları, evin küçük çocuklarıdır. Ebeveynleri onları daha bireyci ve rekabetçi bir ortamda yetiştirmektedir. Sınavların yoğun olduğu bir dönemde, birbiriyle yarışmaya, en iyi olmaya programlanan Y Kuşağı, aynı yetiştirme biçimini kendi çocukları üzerinde uygulamaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında Alfa Kuşağı ebeveynleri, çocuklarının üzerine düşmekte, onları herkesten iyi olmak adına okul haricinde pek çok alanda çeşitli kurslara götürmektedir. Çocuklarının sosyal olması adına onları arkadaşlarıyla bir araya getirmeye özen gösteren Y Kuşağı ebeveynleri, çocuklarının aileleriyle çeşitli etkinlikler düzenleyerek bir araya gelmektedirler. Alfa Kuşağı çocuklara

bakıldığında bireyselliğin daha da ön plana geçtiği görülmektedir. Alfa Kuşağı Z Kuşağı'na kıyasla, yetiştirilme biçimleri itibarıyla daha girişken, yeteneklerine daha güvenen, özgüveni yüksek kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgular göstermektedir ki bir Kuşağı iyi anlayabilmek için onların ebeveynlerini oluşturan kuşakların özellikleri de göz önünde bulundurularak analiz edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, O., Batur, H. Z., & Ekşili, N. (2014). Kuşakların değişen yüzü ve y Kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: mobil yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 165-182.
- Alwin, D. F. (2002). Generations X, Y and Z: Are they changing America. *American Sociological Association, Contexts*, 42 (1), 42-51.
- Arslan, A., & Staub, S. (2015). Kuşak teorisi ve iç girişimcilik üzerine bir araştırma. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(11), 1-24.
- Broadbridge, A. M., & Maxwell, G. A., & Ogden, S. M. (2007). Experiences, perceptions and expectations of retail employment for generation Y. *Career Development International*, 12 (6), 523- 544.
- Capital (2019). *Biz Kuşağı geliyor*. <https://www.capital.com.tr/ekonomi/makro-ekonomi/biz-kusagi-geliyor>
- Çetin, C. & Karalar, S. (2016). X, Y ve Z Kuşağı öğrencilerin çok yönlü ve sınırsız kariyer algıları üzerine bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 28, 157-197.
- Dhevabanchachai, N., & Muangasame, K. (2013). The preferred work paradigm for generation Y in the hotel industry. A Case Study of The International Tourism and Hospitality International Programme, Thailand. *International Education Studies*, 6(10), 27-38.
- Digital Age (2018). *Anne babalar için dijital doğanları hayata hazırlama kılavuzu*. <https://digitalage.com.tr/anne-babalar-icin-dijital-doganlari-hayata-hazirlama-kilavuzu/>
- Duygulu, S. (2018). Yeni medya teknolojilerinin k-Kuşağı'nın ebeveynleriyle olan iletişimine etkisi. *TRT Kademi*, 3(3), 633-652.
- Dünya (2015). *Turizmin Yeni müşterisi "Alfa Kuşağı"ndan olacak*. <https://www.dunya.com/sectorler/turizm/turizmin-yeni-musterisi-quotalfa-kusagiquotndan-olacak-haberi-299682>
- Glass, A. (2007). Understanding generation differences for competitive success. *Industrial and Commercial Training*, 39, 98-103.
- Güzel, M. (2019) Dijital medyada doğan z Kuşağı'nın sosyal medya ve yüz yüze iletişim becerileri: İstanbul Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerine yönelik bir ön çalışma. Ceyhan Kandemir (Editör), *Dijital çağda televizyon ve medya içinde* (ss. 235-260). Der Yayınevi.
- Güzel, M. (2021). *Medyadaki teknolojik gelişmelerin Z ve Alfa kuşakları üzerindeki yansımalarının aile içi ilişkiler bağlamında analizi*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Inglehart, R. (1997). *Modernization and postmodernization: Cultural, economic and political change in 43 societies*. Princeton, NJ, Princeton University Press.
- Kingston, A. (2014). *Get ready for generation Z*. <https://www.macleans.ca/society/life/get-ready-for-generation-z/>
- Kuyucu, M. (2017). Y Kuşağı ve teknoloji: Y Kuşağı'nın iletişim teknolojilerini kullanım alışkanlıkları. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(2), 845-872.
- Lyons, S., & Kuron, L. (2014). Generational differences at workplace: A review of the evidence and directions for future research. *Journal of Organizational Behavior*, 35(1), 139-157.
- Lamm, E., & Meeks, M. M. (2009). Workplace fun: The moderating effects of generational differences. *Employee Relations*, 31(6), 613-631.
- Mannheim, K. (1970). Essays on the sociology of knowledge. Karl Mannheim (Editör), *The problem of generations içinde*, (276-322), Routledge.
- Marketing Türkiye (2016). *Markalar İçin Yeni Heden K Kuşağı Hakkında Bilmeniz Gerekenler*. <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/markalar-icin-yeni-hedef-k-kusagi-hakkinda-bilmeniz-gerekenler/>

- McCrindle, M. (2016). *Gen Z & Gen Alpha infographic. The McCrindle Blog On-line.* <https://mccrindle.com.au/insights/blogarchive/gen-z-and-gen-alpha-infographic-update/>
- McCracken, G. (1988). *The Long Interview.* Sage Publications.
- Kahn, L. R. (1983). *The dynamics of interviewing.* Publishing Company.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2012). *Marketing Management.* Prentice Hall.
- Kuran, E. (2018). *Telgraftan tablete Türkiye'nin 5 kuşağına bakış.* Destek Yayınları.
- Li, X., Li, X., & Robert, H., S. (2013). The application of generational theory to tourism consumer behavior: An American perspective. *Tourism Management*, 37, 147-164.
- Oblinger, D. (2003). Boomers and gen-X'ers millennials, understanding new students. *Educause Review*, 38(4), 37-47.
- Özel Ç. H. (2017). Kuşak kavramı ve turizme yansımaları. Hatice H. Özkoç, Funda Bayrakdaroğlu (Editör), *Kuşak Kavramına Disiplinler Arası Bakış* içinde, (1-22), Nobel Yayınevi.
- Peltomaki, S. M. (2015). *Crises in the tourism industry and their effects on different generations, Bachelor's Thesis Degree Programme in Tourism.* HAAGA-HELIA University of Applied Sciences.
- Rotherham, N. (2017). *BBC anketinde Z Kuşağı: Yanlış anlaşılıyor.* *Marketing Türkiye.* <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41399543>
- Strauss, W., & Howe, N. (1991). *Generations: The history of America's future, 1584 to 2069.* Quill/William/Morrow.
- Suderman, J. (2016). *Defining workplace generations: infographic.* <http://jeffsuderman.com/defining-workplace-generations-infographic/>
- Sarioğlu, E. B., & Özgen, E. (2018). Z Kuşağı'nın sosyal medya kullanım alışkanlıkları üzerine bir çalışma. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 1065-1081.
- Sarioğlu, E. B., & Özgen, E. (2017). Z Kuşağı: iş dünyası yakın geleceğin iş gücünü ne kadar tanıyor? *Researcher: Social Science Studies*, 5(4), 242-253.
- Smola, K., & Sutton, C. D. (2002). Generational differences: Revisiting generational work values for the new millennium. *Journal of Organizational Behavior*, 23(4), 363-382.
- Sozluk.gov.tr
- Strauss A. & Corbin J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques.* Sage Publications.
- Swaidan, Z. (2012). Culture and consumer ethics. *Journal of Business Ethics*, 108(2), 201-213.
- Stillman D., & Stillman J. (2017). *İşte Z Kuşağı, genç kuşak iş yerini nasıl dönüştürüyor?* İKÜ Yayınevi.
- Ünal, M. (2017). *Y ve Z kuşaklarının yönetimi.* Beta Yayınları.
- We Are Social (2019). *Türkiye'de internet kullanım ve sosyal medya istatistikleri.* <https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>
- Tulgan, B., Martin, C., & George, M. (2001). *Managing Generation.* Y. US, HDR Press,
- Tükel, İ. P. (2018). Y Kuşağı temsilcilerinin aile algıları üzerine bir analiz. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(1), 23-40.
- Türk, A. (2017). *Y Kuşağı.* Kafekültür Yayıncılık.
- Twenge, J. M., & Campbell, S. M. (2008). Generational differences in psychological traits and their impact on the workplace. *Journal of Managerial Psychology*, 23(8), 862-877.
- Williams, A. (2015). *Move over, millennials, here comes generation Z.* *The New York Times.* <https://www.nytimes.com/2015/09/20/fashion/move-over-millennials-here-comes-generation-z.html>
- Yıldırım A. & Şimşek H. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri.* Seçkin Yayıncılık.